

Aron minns en annan resa

Tågluffargenerationen bildar familj. Småbarn får följa med mamma och pappa på äventyr i fjärran länder. Hemma igen försöker föräldrarna påminna barnet om allt man mött tillsammans – människor med varma ögon, vilddjurs rop i natten, tusenåriga fornlämningar, svindlande utsikter. Förgäves! Ungen minns bara att det gick att köpa Magnumsglass i Bolivia också. Är det alls någon mening med att resa med barn till exotiska platser?

Aron Lindqvist borde veta. Han var knappt tre år när hans föräldrar 1967 tog honom med på en resa runt Latinamerika. Trettiofemtusen kilometer utan bilbarnstol, tygblöjor på tork i bilens bakfönster, ett nytt hotellrum varje kväll. Resan gjorde honom inte till vagabond men trettio år senare värdesätter han fortfarande närheten han fick till föräldrarna. Just det kan bli behållningen av en långresa för ett litet barn.

Aron Lindqvist är huvudperson i boken "Resa med Aron" som hans mamma Cecilia Lindqvist gav ut 1969. Omslaget visar honom stående på golvet i bilens baksäte med ryggen i färdriktningen, en lintott med spelande tunga och nalle i famnen. Idag är han en ung kirurg med högst sansade resplaner. Han har minnen från Latinamerikaresan, också minnen som inte underhållits av berättelser i boken. Men de är fragmentariska.

– Ofta är det saker som på det stora hela tycks helt oväsentliga för en vuxen. Jag minns en viss plats i ett visst ljus, var badrummet låg i ett visst hotellrum, en ramsa som demonstranterna ropade. Orden finns i boken men jag minns melodin: "A bájo el Otto, el Otto Aroseména", nynnar han.

För de flesta människor är just sådana fragment de enda minnen de har från två-treårsåldern. Det berättar Philip Hwang, professor i psykologi vid Göteborgs universitet och pappa till fyra killar som han rest mycket med. Hans erfarenhet är att negativa upplevelser under en resa kan bita sig fast i minnet bättre, men annars minns även äldre barn ofta sådant som lika gärna kunde ha hänt hemma. Risker finns att föräldrarna blir besvikna.

– Föräldrar tror fortfarande år 1997 att barn kan uppleva en resa på samma sätt som en vuxen. De reser för att ge barn spännande upplevelser och erfarenheter, men för en treåring kan det bli helt andra saker som får en speciell betydelse. Resan kanske blir det tillfälle när barnet verkligen får vara tillsammans med sina föräldrar. Man gör saker ihop som man inte gör så ofta annars.

Aron fick tillbringa ett helt år – och ett mycket betydelsefullt år i en människas liv – närmast oavbrutet med sina föräldrar. Just det nämner han som en av poängerna med resan.

– Barn tycker väl ofta att mamma och pappa är bra och beundransvärda, och för mig var det trevligt att få vara så mycket med mina föräldrar. Genom att vi var "gänget" som åkte runt blev Cilla och Sven mina kompisar mer än mina föräldrar, i den mån en treåring kan vara jämlik med en 35-åring. Kanske fick det den betydelsen att jag senare inte betraktade andra vuxna, till exempel lärare, som överordnade. Mina jämnåriga tyckte att jag var för bundis med lärarna.

Familjen Lindqvists resa var inte bara avkoppling, den var en reportageresa. Arons pappa, författaren Sven Lindqvist, intervjuade bönder, arbetare, demonstranter och revolutionärer såväl som soldater och politiker inom de diktatoriska system som dominerade Latinamerika. Cecilia Lindqvist fotograferade och Aron var deras ständige följeslagare. Under intervjuer på sockerbruk och boskapsfarmer hittade han ofta en hop järnskrot eller en jordhög där han kunde arbeta koncentrerat tills studiebesöket var över. "Allt detta medan han ännu bar blöjor och napp", som det heter i bokens förord.

Aron kunde inte skyddas från att bevittna mindre trevliga händelser, som när en liten pojke blev slagen eller när militär använde tårgas mot demonstranter. Hans föräldrar bemödade sig ibland om att förklara så att han skulle förstå, men det fanns också sådant, till exempel slaveri, som de ansåg vara för svårt eller för obehagligt för honom att ta till sig. I sådana lägen försökte de ge ytliga förklaringar som inte skulle väcka hans nyfikenhet för mycket. Och det är en bra metod för att skydda barn från obehagligheter under en resa, menar Philip Hwang:

– Man ska inte infantiliserat barn men jag tror att motsatsen är vanligare, speciellt bland dem som tycker att det är roligt att resa och har råd att resa. Ser man en spetälsk i Indien kan det räcka med att säga att det är en sjukdom. Går man längre förlorar barn en del av sin oskuldsfullhet.

Det är heller inte säkert att det som skrämmer en vuxen verkar lika skräckinjagande på ett barn. Philip Hwang ger ett exempel från en resa han själv gjorde i Latinamerika för något år sedan med sin då fyraårige son, som också heter Aron.

– Han kom släpande på något som i mina ögon var ett gatubarn, en totalt förvildad fem-sexåring. Men i hans ögon var det bara en kompis och de hade jättekul. Man hade kunnat tänka sig att Aron skulle ha frågat till exempel "Varför är han så

smutsig?". Men där drar vi vuxna förhastade slutsatser, vi måste försöka se det ur barnets perspektiv.

Under resan var Aron Lindqvist själv mycket medveten om att det fanns situationer som "människorna i Sverige" sagt att han aldrig skulle klara av. Det var praktiska saker – främmande mat, långa bilresor, plötsliga klimatförändringar. Sådant oroade inte Cecilia Lindqvist, men det gjorde däremot de könsroller Aron mötte. Männerna var hjältar som arbetade i sitt anletes svett, och Aron var snabb att imitera dem, medan kvinnorna var kacklande hönor som skrämde honom med pussar och nyp i kinderna. Det rimmade illa med hans mammas jämställdhetsideal och boken tar upp detta som det kanske största problemet med resan. Men Aron menar att reser man med barn så måste man räkna med att barnets upplevelse av världen kanske inte stämmer med ens egen uppfattning.

– Verkligheten var ju sådan – kvinnorna nöj i kinderna och männen byggde vägar. Det är ju sådant som får vederläggas av senare erfarenheter. Att fundera över vad mitt barn kommer att få för världsbild är ju lite att gå händelserna i förväg – "om lille Pelle är med om det här kanske han inte blir socialist utan en elak skalbolagsdirektör". Då skjuter man lite över målet. Barn är ju sina egna människor.

Föräldrar som ger sig ut på en lång resa med barn tar kanske för givet att det ska ge barnet en ökad förståelse för andra kulturer. Men det är inte säkert, säger Philip Hwang.

– Man kan nästan aldrig vaccinera barn mot fördomar. Men om det finns en öppenhet i familjen för att resa och träffa människor så sår det ett frö hos barnet. "Nice things happen to nice people", som det heter.

Vad kan man då göra för en resa med barn ska bli så lyckad som möjligt? När det gäller förberedelser kan man berätta för barnet om platsen man ska resa till och visa bilder därifrån. Man behöver inte börja med att berätta att familjen ska resa dit – då vill barnet kanske ta på sig ytterkläderna och ge sig iväg direkt.

– Ett barn i treårsåldern längtar inte ut på en lång resa, utan det är något föräldrarna gör för sin egen skull. Håller de det i minnet kan det bli en positiv upplevelse. Man får köra ett lugnare tempo, stanna flera nätter på samma rum och installera sig ordentligt, även om det låter puttinuttigt. Hittar man en liten fin strand så är barnen jättenöjda med det och har inte alls lust att besöka stora städer eller titta på fornlämningar.

Familjen Lindqvist hade redan före Latinamerikaresan tillbringat en sommar i Grekland. Senare, när Aron var 14, reste de ett halvår i Kina. Men på egen hand har Aron inte rest mer än många andra i hans generation. Nu har han vissa förhoppningar om att läkaryrket ska göra det möjligt för honom att jobba utomlands, men han kan inte tänka sig att arbeta under farliga förhållanden. Särskilt inte om han får barn. Dem skulle han inte utsätta för några som helst risker.

– Och även om det inte finns uppenbara faror, som sjukdomar och krig, så innebär en resa av den här typen en påfrestning för ett barn.

Det lyckas han säga så att man kan spåra bara en antydning till kritik riktad mot hans våghalsiga föräldrar. Om deras resa var farlig klarade de av farorna. Ingen skada skedd alltså – men det finns inget som säger att det skulle gå lika bra nästa gång.

Aron Lindqvist har två råd till den som trots allt vill ge sig ut på en längre resa med barn. För det första bör man ha något som är fast och konstant. I familjen Lindqvists fall var det bilen, "vår starka Volvo Duett" som Aron kallade den. Det var nallarna – reservnallar fanns med som inhoppare när originalen kom bort – och det var dikter av Ekelöf och Diktonius och andra författare som inte direkt anses barnvänliga.

För det andra måste barnet kunna lita fullständigt på sina föräldrar. Det låter kanske som en självklar regel även på hemmaplan, men där kan en enstaka nödlögn slinka igenom och avslöjas utan att barnets trygghet rubbas. På ett främmande hotellrum, där barnet inte förstår språket, inte har varken dagis eller farmor eller bästisen, i själva verket inte har något annat än föräldrarna att hänga upp hela sin trygghet på, kan samma petitesse allvarligt skada barnets tillit. Och tilliten är nyckeln som gör det möjligt för barnet att ta till sig något ur virveln av upplevelser under resan. Om så bara smaken av glass i Bolivia.